

in Tatjana Feinig, »so zelo stara in so se obrusila ter zmaličila.« Predvsem nemški pisci so jih sčasoma spreminjali, ker jih niso razumeli: zapisali so jih po svoje, kakor so jih pač slišali. Avtorja navajata nekaj tovrstnih primerov: Antonič – Antonich – Antonč – Tonč – Tončič; Andritsch – Anderč – Andrejčič; Peter – Petritsch – Petrč – Peterz.

Poklicna imena, obravnavana v knjigi, so večinoma nemške izposojenke, npr.: Tišlar – Tišler – Misar; Schuster – Šuštar – Schusteritsch – Šušteršič; Kramer – Kramolc (Kramovc); Müller – Miller – Mlinarič – Mlinaritsch – Malač – Malatsch – Malatschnig – Millionig; Sattler – Zotlar itn.

Imena, ki so navezana na zemljo in povezana z naravo, so sprva pripadala ljudem, ki so zemljo krčili in obdelovali, npr.: Kopeing, Kaponig, Kopatsch; Zikulnig, Sekul, Sekol; Požarnig, Posarnig – Brandstätter; Rutar, Rauter, Ruttner; Lazar, Lassnig (laz, vaz = krčevina); Kališnik, Gallishnig (kališ = luža).

Posebni skupini sestavljajo imena, povezana z bivališčem, oziroma tista, ki povedo, od kod je nekdo prišel, npr.: Pichler – Hribernik; Gornig – Gornik – Goritschnig – Berger; Klančar – Klantschnig – Quantschnig – Glantschnig ter Bistričnik – Westritshnig – Feistritzer; Zlan – Ziljan – Gailer.

Mnogim oblikam imen je botroval potok, npr.: Potočnik, Pototschnig, Totschnig, Potokar, Bach, Pacher, Bachernig. Drugod je bila odločilna gospodarjeva telesna velikost: Gross – Velik – Klein – Lang – Malle – Mali, včasih celo barva las oziroma polti: Černic – Tschernitz – Schwarz – Sivec – Schiwitz – Kraus – Koder – Kodrič itn.

Pri razlagi izvora nekaterih družinskih imen sta morala avtorja, zlasti v primerih, kjer je v rabi polvokal, seči k podobnim hišnim in ledinskim imenom. Pojasnila sta tudi osnovna pravila pisave imen in opozorila na razlike v zapisih, ki so predvsem posledica dejstva, da so Slovenci tudi na Koroškem od protestantizma do srede 19. stoletja uporabljali bohoričico in da do takrat tudi ni bilo enoznačnih pravopisnih pravil. Čeprav se v večini primerov nista poglobljala v etimologijo, bodo njuna dognanja v veliko pomoč vsem koroškim rojakom in njihovim v veliki meri razseljenim potomcem, ki iščejo izvor svojega priimka in imena ter s tem svoje rodovne korenine.

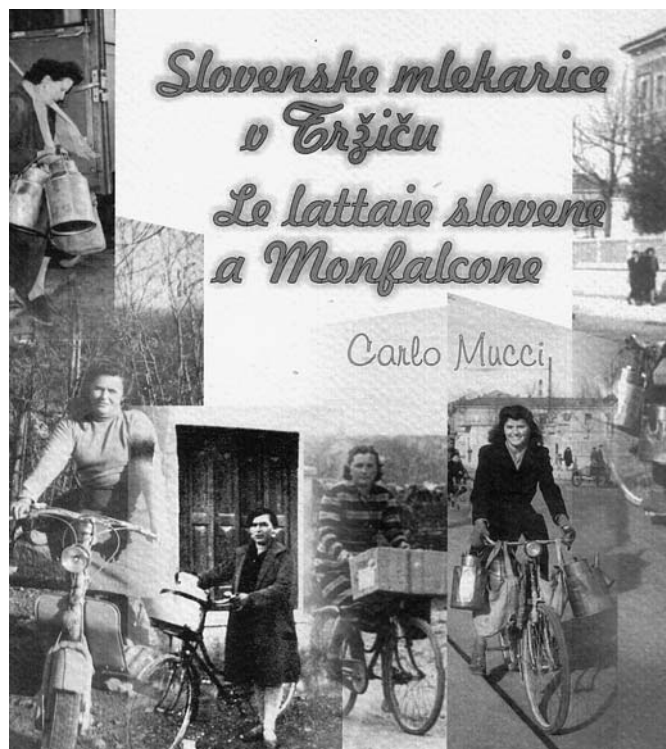
Dolgoletno raziskovalno delo, ki sta ga opravila Anton in Tatjana Feinig ter strnila v knjigi *Familiennamen in Kärnten und den benachbarten Regionen*, je pomembno samo po sebi in obenem dragoceno izhodišče za nadaljnje, zlasti temeljiteje etimološke študije.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 27. 6. 2005

Recenzija, prikaz knjige, kritika/1.19

Iztok Ilich

CARLO MUCCI, SLOVENSKE MLEKARICE V TRŽIČU / LE LATTIAIE SLOVENE A MONFALCONE SKRD – ACRS JADRO, RONKE 2004

Slovenskim ženam in dekletom, ki so predvsem v prvi polovici minulega stoletja oskrbovale Trst z mlekom, maslom, s kruhom, z mesom, jajci ter drugimi domačimi pridelki in izdelki, je bilo posvečene nemalo strokovne in kulturne pozornosti. V literarnih delih o življenju Šavrinke, v okviru različnih zbornikov, v periodičnem tisku pa tudi v vrsti samostojnih monografij, kakršni sta na primer *Potepanje po poteh Šavrinke Marije Špele Ledinek* in *Nataše Rogelja* (Knjižnica SED, Ljubljana 2000) in *Škedenjska krušarica / Servola: La portatrice di pane* (Dom Jakoba Ukmarja, Trst 1987, 1989) Dušana Jakomina o časih, ko Škedenj še ni bil ena od tržaških četrti.

V Trst, ki je sredi 19. stoletja postal osrednje pristanišče habsburške monarhije, po »osvoboditvi« in »vrnitvi k Italiji« med obema svetovnima vojnoma pa pomembno izhodišče

za italijanizacijo in fašizacijo pridobljenih ozemelj na jugu, vzhodu in severu, so namreč vodile številne uhojene steze in poti tudi več deset kilometrov globoko iz kraškega in severnoistrskega, pretežno s Slovenci poseljenega podeželja. Nekatere so prej zavile proti danes slovenskim obalnim mestom, večina pa se jih je končala v Trstu. Svoj delež k prehranjevanju prebivalstva in delovanju mestne infrastrukture so seveda prispevali tudi moški, zlasti ribiči, oglarji, ledarji, kamnarji in pristaniški težaki.

Manj znano širši javnosti pa je, da se je že pred prvo svetovno vojno podobna povezava spletla in več desetletij, natančneje do leta 1942, delovala tudi med ladjedelniškim in industrijskim Tržičem/Monfalcom in njegovim zaledjem. Pravzaprav je bolje reči, da je bila ta dejavnost manj znana, vse dokler je ni sklenil rešiti pred pozabo Carlo Mucci (tudi Karlo Mucic ali Mučič), sicer predavatelj elektronike in elektrotehnike na zavodu Jožef Stefan v Trstu, avtor slovenskih učbenikov za ta predmet, publicist, predsednik Slovenskega kulturnorekreativnega društva »Jadro«, urednik njegovega glasila *Jadro*, vodja Ženskega pevskega zbora iz Ronk itn.

Avtor poleg tega ugotavlja, da so nekatere podjetnejše mlekarice z menjalništvom širile svojo ponudbo tudi z izdelki in s pridelki iz Vipavske doline, s Tolminskega in od drugod. Po razmejitvi v letu 1947 se je povezava Tržiča z Lokvico na Krasu, Opatjim selom, Novo vasjo, Brestovico pri Komnu in drugimi vasmi na Komenskem Krasu pretrgala, z delom prav tako večinsko slovenskega spodnjega Krasa in južne Goriške z Devinom, Jamljami, Štivanom, Doberdobom, Medjo Vasjo, Mavhinjami, Devetaki in še nekaterimi naselji, ki so ostali v mejah italijanske države, pa se je v zmanjšanem obsegu nadaljevala še tja do šestdesetih let.

Po drugi vojni se je zaradi »železne zavese« močno skrčilo tudi z mlekarstvom povezano pastirstvo in sirarstvo, ki je temeljilo na sezonski selitvi čred goveda in zlasti drobnice. V teh zadnjih desetletjih mlekarice svojega dela skoraj niso več opravljale peš in z vozički ali pladnji in košarami (plenirji), ki so jih nosile na glavi, kot desetletja pred tem, ampak so imele kolesa, nekatere celo skuterje, kjer je bilo mogoče, pa so uporabljale tudi železniške povezave.

Monografija *Slovenske mlekarice v Tržiči / Le lattaie slovene a Monfalcone* tako zapolnjuje vrzel v našem vedenju o trdem boju prejšnjih rodov naših rojakov za obstanek in golo preživetje na jugozahodnem robu slovenskega narodnega ozemlja. V prvi vrsti seveda žensk, ki so se nemalokdaj odrekle šolanju in različnim poklicom, ki so celo zanemarjale vzgojo lastnih otrok, da so mogle s svojim požrtvovalnim delom brez počitnic in praznikov prispevati k družinskemu proračunu. S tem so posredno vplivale tudi na zaježitev izseljevanja iz vaških skupnosti na Goriškem in Komenskem Krasu ter storile velik korak k svoji emancipiranosti v patriarhalnem svetu, ki jih je obdajal.

Četudi te ženske, kot poudarja avtor, »niso bistveno vplivale na usodo sveta, so bile izredno pomembne za usodo kraškega človeka in velike branilke slovenskega jezika pri vzgoji svojih otrok. Mnoge so bile prave mučenice, ki so žrtvovalle svoja najlepša leta grenkemu kruhu mlekarjenja. Za marsikatero družino je bil to tudi edini vir zaslužka, zaradi katerega so večkrat celo odtegnile mleko ustom svojih lastnih otrok . . .

Njihov prispevek k vaškemu družinskemu gospodarstvu je bil sicer necenjen, a neprecenljiv.«

Muccijsva knjiga s skromnim podnaslovom *Prispevek k poznavanju časa in razmer, ko so kraške mlekarice hodile v Tržič* je plod dolgotrajnega temeljitega raziskovalnega dela. V prvem razdelku v več poglavjih prikazuje razvoj in značilnosti mlekarstva, opisuje odkup in prodajo mleka, odhod in povratek mlekaric, njihove poti in steze, predmete, ki so jih uporabljale, in potrebščine, ki so jih prinašale domov v zameno za mleko. Govori tudi o kontroli in porabi mleka ter o številnih drugih zanimivih podrobnostih.

Drugi razdelek prinaša povzetek prvega v italijanščini, tretji pa priča, kako se je Karlo Mucci med terenskim raziskovanjem na tržiško-laškem območju zavedel tudi nujnosti obravnave in evidentiranja družinskih in domačih imen mlekaric, ki dokazujejo njihovo slovensko identiteto, preden bi se ta pogreznila v brezno pozabe. Z veliko vnemo in ljubeznijo, čeprav brez ustrezne strokovne podkovanosti, mu je uspelo prehiteti čas. Iz blizu dvajsetih zaselkov in vasi je nanizal blizu dvesto šestdeset družinskih imen in domačih poimenovanj, ki nezadržno izginjajo. Zapisana so takšna, kakor so jih po spominu podali informatorji, večinoma starejše vaščanke in vaščani, kar pomeni, da podatki v vseh primerih niso povsem zanesljivi. Avtor se tudi zaveda, kako dobrodošla bi bila natančnejša študija o izvoru in pomenu družinskih imen in vzdevkov oziroma poimenovanj, povezanih z značilnimi držami in drugimi prepoznavnimi posebnostmi oseb in označevalnih dogodkov. Zbrano gradivo je v tem pogledu vsekakor imenitno izhodišče za bolj specializirane raziskovalce.

Muccijsvo besedilo, ki ga je v slovenščini obrusila Majda Artač Sturman, v tem svojevrstnem knjižnem spomeniku tržiškimi mlekaricam spremlja bogato, v tehničnem pogledu večinoma manj kakovostno, a zato nič manj pričevalno dragoceno ilustrativno gradivo: risbe Andrea Tonsiga ter fotografije in faksimili dokumentov iz družinskih, avtorjevega in drugih arhivov.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 27. 6. 2005